

Spreektekst Wim Kuijken *16 november 2017*,
bij aanbieding rapport “Doorontwikkelen en Verbeteren” aan Minister JenV.

Excellentie, dames en heren,

Dank voor uw komst en belangstelling. Vier jaar lang heeft de Commissie Evaluatie Politiewet gewerkt aan de eindrapportage, die ik straks aan Minister Grapperhaus overhandig, en waarmee dit rapport en alle deelstudies openbaar worden. In de rapportage verantwoorden wij ons werk.

De Politiewet 2012 moet op grond van diezelfde wet vijf jaar na inwerkingtreding worden geëvalueerd op de doeltreffendheid en de effecten van wet in de praktijk. Het betreft de evaluatie van een wet, een majeure reorganisatie van een groot overheidsorgaan en een institutionele hervorming van het hele politiebestedel. Wij hebben dit via wetenschappelijke onderzoeken, werk- en veldbezoeken en vele gesprekken gedaan. Een breed samengestelde klankbordgroep heeft ons begeleid.

De totstandkoming van de wet en de invoering van de nationale politie heeft veel voeten in de aarde gehad, is niet vlekkeloos verlopen en is ons inziens fors onderschat. Na twee jaar volgde reeds een herijking. Dat was goed. Nu de vorming van de nationale politie nog niet is afgerond, omdat er veel meer tijd nodig is, kunnen wij vanzelfsprekend geen definitief antwoord geven op de vragen over de effecten van de wet in de praktijk. Daar is het gewoonweg nog te vroeg voor en ontbreken overigens ook de goede indicatoren zeker als het gaat om langjarige trends. Wel kunnen wij door het inzicht dat wij hebben gekregen, aanbevelingen doen hoe de nationale politie zich verder kan ontwikkelen en verbeteren, binnen het nationale stelsel. Ons eindrapport heeft derhalve de titel “Doorontwikkelen en Verbeteren” meegekregen.

De wet is er. De dominante opvatting, die wij meekregen, is dat met deze wet moet worden doorgegaan. Dat vinden wij ook. Er kan wel e.e.a. worden verbeterd om de wet evenwichtiger en toekomst vaster te maken. Dat kan binnen het door de wet bepaalde stelsel.

De vorming van de nationale politie kent onmiskenbaar voordelen. Er kan bijvoorbeeld sneller worden opgeschaald, bijstand worden verleend en er wordt beter samengewerkt en informatie gedeeld. Het is waarschijnlijk en aannemelijk dat sommige kwalitatieve doelen die beoogd zijn bereikt worden, zoals vakmanschap, eenduidiger dienstverlening, operationele slagkracht, centraler stellen van de burger. We zien dat de publieke waardering voor de politie niet is gedaald en het vertrouwen van de burger in de politie onveranderd hoog is te noemen, ondanks de turbulente periode. Je zou kunnen zeggen: er is groei mogelijk als alles goed gaat functioneren.

Naast de evidente voordelen concludeert de commissie dat het nieuwe stelsel niet heeft geleid tot een vermindering van de bestuurlijke drukte. De bedrijfsvoering is nog niet geheel op orde. Daar moet de menselijke maat in het oog gehouden worden. Voor met name kleinere gemeenten en gemeenteraden is aandacht nodig. Naar de territoriale indeling, waaronder de omvang van de basisteams, moet nog eens goed gekeken worden.

Wij bevelen aanpassingen aan. Deze zijn er op gericht de organisatie en de besturing meer duurzaam te maken. Dat betekent het vinden van een betere balans tussen de rollen van verschillende betrokkenen van het politieke bestuur, het gezag en het beheer. Er moet meer ruimte zijn voor gezag en beheer om samen de visie op de politie te ontwikkelen en te realiseren. De minister is eigenaar, opdrachtgever en toezichthouder en behoudt vanzelfsprekend de ministeriele verantwoordelijkheid. Enige afstand tussen minister en politieorganisatie kan gezond zijn. Een onafhankelijk voorzitter van

het Landelijk Overleg Veiligheid en Politie kan daaraan dienstig zijn. De korpschef kan beter in positie gebracht worden om de organisatie doelmatig en doeltreffend te leiden. Hem moet enige ruimte daartoe geboden worden. Ook kan tot vereenvoudiging van de toezichtstructuur worden gekomen. Het zou goed zijn de vakbonden bij de doorontwikkeling actief te betrekken.

Wij adviseren ook aanpassingen aan te brengen in de balans centraal – decentraal binnen de nationale politie. Het is te centralistisch ingezet. Er moet meer ruimte komen voor lokale en regionale prioriteiten, voor de wijkagent en de teamchef om keuzes te maken; sturing en verantwoordelijkheid ook dichter bij elkaar brengen.

Er moet de komende jaren serieus worden gewerkt aan meer en betere kennis over het politiewerk. Er zijn veel gegevens, er wordt veel geregistreerd, maar het is niet gericht op de effecten van het politiewerk. Wat krijgt de samenleving aan veiligheid door de inzet van 65.000 mensen en 5 miljard euro? Een monitor- en evaluatie eenheid op het hoogste niveau moet daar i.o.m. wetenschappers, inzicht in gaan brengen. Het is ingewikkeld en zal ook kwalitatieve gegevens moeten bevatten, maar voor de verantwoording en ook een adequate sturing van de politie is het van groot belang en dus een poging waard.

Om te voorkomen dat er een nieuwe lokale of private politie gaat ontstaan moet de politie de regie houden op de bijzondere opsporingsambtenaren en handhavers in gemeenten bij het toezicht. Dit geldt ook voor terreinbeheerders. Houdt het geheel actief verbonden.

Tot slot het wellicht belangrijkste: De commissie is tijdens het werk de afgelopen jaren eigenlijk het meest getroffen door de grote inzet, loyaliteit en betrokkenheid van de politiemensen, ondanks alle onzekerheid en emotie van de reorganisatie. Tijdens 'de verbouwing' ging het werk gewoon door. Dat is bewonderenswaardig, niet in de laatste plaats omdat er naast het reguliere politiewerk, gebeurtenissen als de Nucleaire Veiligheidstop, het neerstorten van MH17 en ontwikkelingen als de opkomende terreur, cybercrime en de vluchtelingencrisis buitengewoon veel van de politie vroegen. Wij werden en zijn enorm trots op deze mensen.

Wij presenteren vandaag in ons rapport een set aanbevelingen die als een verander- en ontwikkel-agenda voor de toekomst kan worden gezien. Alle betrokken partijen kunnen daarmee aan de slag. We zijn dan ook erg benieuwd wat het standpunt op ons rapport zal worden. Dat is aan de minister. Misschien over vijf jaar opnieuw zo'n evaluatie uitvoeren.

Dank u voor uw aandacht.

Dan vraag ik nu de minister om naar voren te komen voor de officiële overhandiging van het rapport.